

Список використаної літератури:

1. Вольська А.О. Щодо проблем використання земельних ресурсів в Україні / А.О. Вольська // Інноваційна економіка. - № 1 (39). - 2013. - С. 25–27.
2. Гнаткович О. Проблеми нормативно-правового забезпечення земельних відносин у сільськогосподарському підприємстві [Електронний ресурс] / О. Гнаткович, О. Смолінська, Г. Скрипник. - Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vldau/APK/2012_19_1/files/12gnoiae.pdf.
3. Концепція Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR090743.html.
4. Паславська О. Нова земельна реформа може позбавити селян землі [Електронний ресурс] / О. Паславська // Час і події. - № 16 (18.04.2012). - 2012. - Режим доступу: <http://www.chasipodii.net/article/9925/>
5. Про землекористування: Закон України від 22.05.2003 № 858-IV // Відомості ВРУ.- 2003. - № 36.
6. Ратошнюк Т.М. Економічний механізм стимулювання виробництва екологічно чистої продукції / Т.М. Ратошнюк // Наука і економіка. - № 1 (25). - 2012. - С. 150–154.
7. Ульянченко О.В. Формування системи сталого землекористування у регіоні [Електронний ресурс] / О.В. Ульянченко. - Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnauekon/2009_11/pdf/11_54.pdf.

Исследованы современные подходы к формированию институциональных основ развития земельных отношений в условиях становления сельского предпринимательства. Проанализирована динамика использования сельскохозяйственных угодий предприятиями различных организационно-правовых форм хозяйствования в сельской местности. Обоснованы направления обеспечения устойчивого землепользования в контексте развития экономико-правовой ответственности за рациональное использование и воспроизводство земельных ресурсов.

Ключевые слова: земельные отношения, экологизация, институциональный механизм, институт, ограничения, развитие, сельское предпринимательство, устойчивый землепользования, традиция

The article deals with modern approaches to the institutional foundations of land relations in the context of the development of rural entrepreneurship. The author analyzes the dynamics of agricultural land using by enterprises of different organizational forms of economic activity in rural areas. Basic research of article focused on substantiation directions of sustainable land use in the context of economic and legal responsibility for the rational using and reproduction of land resources.

Keywords: land relations, ecologization, institutional mechanism, institution restrictions, development, rural entrepreneurship, sustainable land use, tradition

Дата надходження до редакції: 07.05.2013

Рецензент: д.е.н., доцент Ткачук В.І.

УДК 330.332: 657.471

АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ю. Г. Сергєєв, аспірант, Сумський національний аграрний університет

В статті автор розглядає основні підходи до класифікації витрат та сутності категорії «собівартість». Також проведено статистичний аналіз основних показників структури собівартості та витрат виробництва сільськогосподарської продукції у Сумській області.

Ключові слова: собівартість, витрати, сільськогосподарське підприємство, структура собівартості, тваринництво, рослинництво.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Повноцінне та ефективне регулювання економічних відносин в сільському господарстві вимагає відповідного методичного забезпечення – інструментарію, побудованого на використанні певних методів і прийомів. В його основі мають лежати базові економічні категорії, первинними серед яких є витрати та собівартість. Первинний характер цих категорій робить їх універсальними,

що повною мірою задовольняє вимоги, які ставить процес регулювання економічних відносин. Тому є всі підстави для наукового пошуку в сфері організаційно-економічного забезпечення управління витратами підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні, методологічні та практичні питання з означеної проблематики у вітчизняній науці були розкриті і обґрунтовані в працях М. Вітковського,

С. Дем'яненко, В. Дієсперова, М. Єріна, В. Збарського, В. Зоріної, М. Калінчика, Ю. Коваленка, В. Нелепа, І. Охріменка, Ю. Цал-Цалка. Проте, попри постійну увагу до проблем регулювання економічних відносин сільськогосподарських підприємств з боку вітчизняної науки та практики, реальний стан справ в сільському господарстві залишається далеким від бажаного. Чимало наукових розробок не можуть бути застосованими на практиці через їх неузгодженість з фактичною ситуацією в галузі. Методична забезпеченість працівників економічних служб є слабкою і недосконалою. Так, методику вимірювання витрат та визначення собівартості не дозволяють здійснювати ефективне регулювання економічних відносин через недостовірність вихідної інформації.

Визначення цілей статті. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та прикладних підходів до аналізу собівартості та витрат сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. При виконанні виробничо-економічних завдань підприємству необхідно визначити кількісні співвідношення між виробленою продукцією і використаними ресурсами виробництва та яким чином врахувати цей взаємозв'язок. Встановлення та формулювання таких кількісних співвідношень і є предметом теорії виробництва. Теорія виробництва, формулюючи виробничі функції, бере до уваги різнобічність виробничих процесів. Але відображення виробничими функціями технічно ефективних виробництв є недостатнім, якщо необхідно дати заключну оцінку виробничо-економічним рішенням у відповідності з принципом дохідності. Наприклад, якщо відповідна кількість продукції може виготовлятися з використанням різних комбінацій ресурсів, необхідно визначити, яка з них буде доцільною. Тут теорію виробництва доповнює теорія витрат, яка додає до категорії кількості категорію вартості шляхом використання ціни виробничих факторів. [3]

Необхідною умовою визначення, аналізу та контролю виробничих витрат, які за природою і різнобічністю прояву дуже різняться між собою, є систематизація їх за допомогою різних класифікацій. Основними слід вважати класифікації виробничих витрат за місцем виникнення, за видами та складом витрат, способом перенесення вартості на продукцію та за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат. Виробничі витрати поділяють на загальні, змінні та постійні, визначаються витрати на одиницю продукції та граничні витрати.

Встановлено, що великий перелік чинників, які впливають на витрати, зумовлений значною кількістю видів витрат. За характером прояву та впливу на формування виробничих витрат ці чинники можна певним чином згрупувати. Класи-

фікацію вказаних чинників необхідно розглядати у всій повноті та взаємозв'язку з різних позицій як одне ціле для оптимального й ефективного витрачання ресурсів і максимального виробництва продукції. На рисунку зображена найбільш цілісна, на нашу думку, класифікація витрат у сільськогосподарському виробництві.

У процесі своєї діяльності підприємство здійснює матеріальні та грошові витрати. Витратами, на думку Ю. С. Цал-Цалко, визначають або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства [1, с. 37]. Залежно від ролі, яку вони відіграють у процесі відтворення, їх поділяють на три групи:

1. Витрати, пов'язані з основною діяльністю підприємства. Це витрати на виробництво або реалізацію продукції, так звані поточні витрати, які відшкодовують за рахунок виручки від реалізації продукції (послуг).

2. Витрати, пов'язані з інвестиційною діяльністю, тобто на розширення та оновлення виробництва. Одноразові витрати на просте та розширене відтворення основних фондів, приріст обігових коштів і формування допоміжної робочої сили для нового виробництва. Джерелами фінансування цих витрат є амортизаційні відрахування, прибуток, емісія цінних паперів, кредити тощо.

3. Витрати на соціальний розвиток колективу (соціально-культурні, оздоровчі, житлово-побутові та інші потреби). Ці витрати не пов'язані з про цісам виробництва, а тому джерелом їхнього фінансування є прибуток.

Собівартість продукції відображає рівень витрат підприємства на її виробництво та комплексно характеризує ефективність використання ним усіх ресурсів, організаційний та технічний рівень виробничого процесу, рівень продуктивності праці.

Собівартість сільськогосподарської продукції - це вартісна оцінка всієї використаної у процесі виробництва продукції і можна її представити наступними складовими:

$$F\{P_1, P_2, P_3, P_4, P_5\}, \quad (1)$$

Де: P_1 – витрати на оплату праці;

P_2 – відрахування на соціальні заходи;

P_3 – матеріальні витрати;

P_4 – амортизація основних засобів;

P_5 – інші витрати.

На рис. 2 представлено структуру витрат на сільськогосподарську продукцію в галузі рослинництва і тваринництва, яка мала місце в сільськогосподарських підприємствах Сумської області у 2011 році. Як бачимо, найбільшу питому вагу в обох випадках мають матеріальні витрати, в той час як питома вага оплати праці залишається малою.

Рис. 1. Чинники формування виробничих витрат у рослинництві та їх взаємозв'язок [4]

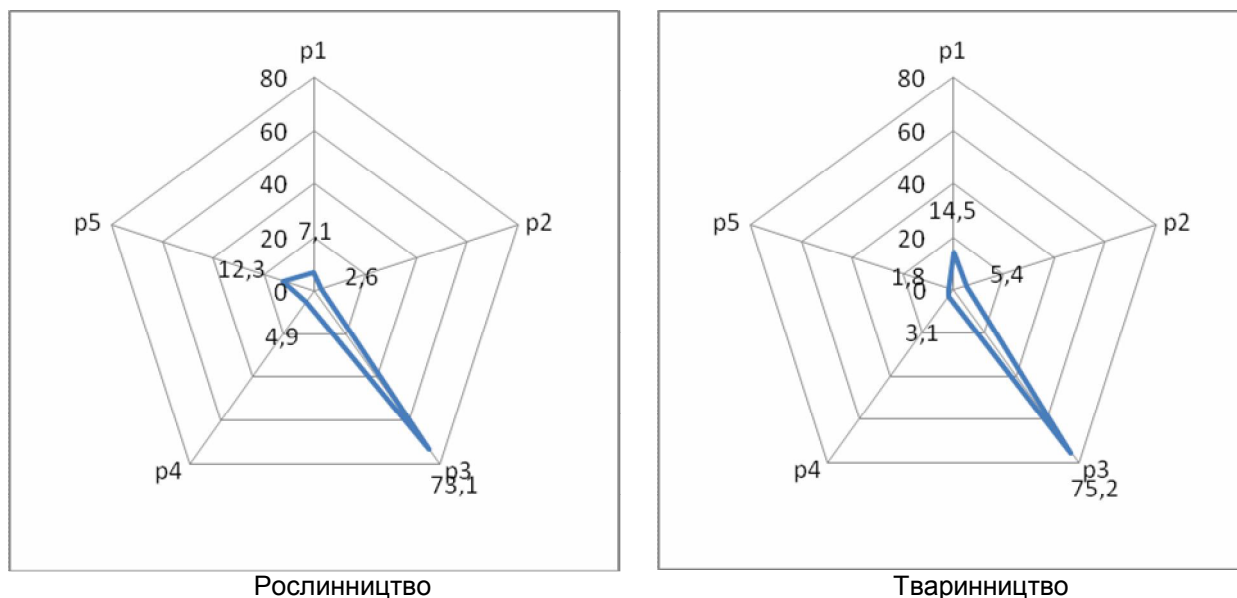

Рис. 2 Структура витрат на виробництво сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах Сумської області у 2011 році, % [5]

В свою чергу P_2 - матеріальні витрати, можна подати у вигляд наступних складових:

$$P_2 = \{C_1, C_2, C_3, C_4, C_5, C_6, C_7, C_8, C_9\}, \quad (2)$$

C_1 – насіння і посадковий матеріал;

- с₂ - корми;
- с₃ - інша продукція сільського господарства;
- с₄ - мінеральні добрива;
- с₅ - нафтопродукти;
- с₆ - електроенергія;
- с₇ - паливо;

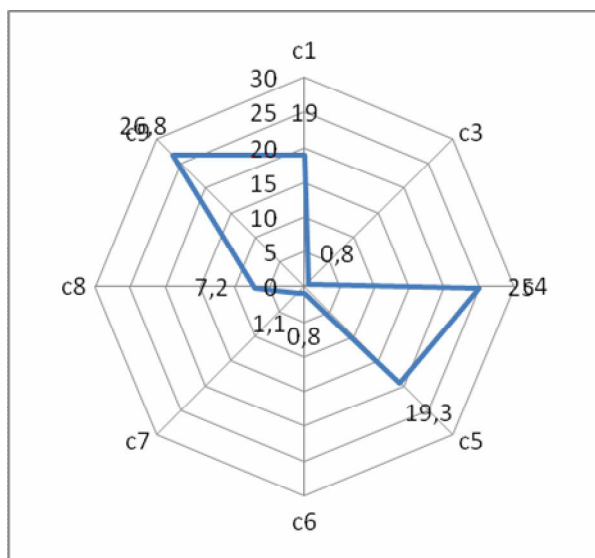
с₈ - запчастини, ремонтні та будівельні матеріали;

с₉ - оплата послуг і робіт, виконаних сторонніми організаціями

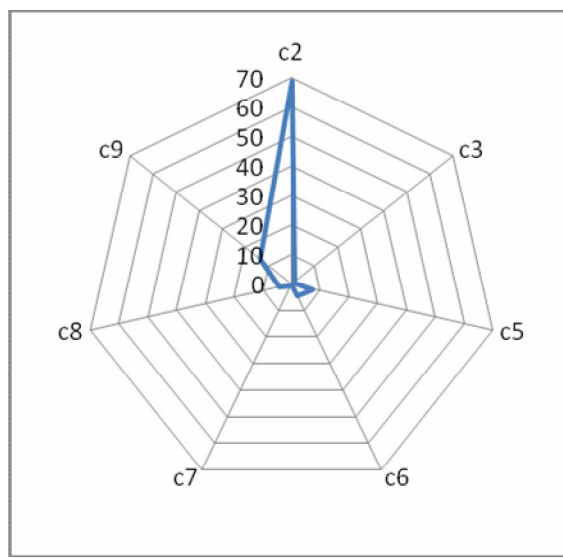
Що стосується структури матеріальних витрат при виробництві основних видів сільськогосподарської продукції, то можемо спостерігати певну диференціацію між галузями. При виробництві продукції тваринництва, найбільшу питому вагу (69,2 %) у витратах складає стаття с₂ – корми. Структура витрат на виробництво продукції рослинництва формується в основному за

рахунок оплати послуг і робі сторонніх організаціям – 26,8%, мінеральних добрив – 25,0%, нафтопродуктів – 19,0 %. Питома вага інших статей є незначною.

Аналізуючи динаміку собівартості виробництва 1 центнера різних видів сільськогосподарської продукції можемо відмітити чітку тенденцію до зростання. Поясненням такого явища є щорічний ріст цін на паливо-мастильні матеріали, інфляційні процеси, законодавче підвищення заробітної плати тощо. Проте, темпи зростання по різних видах продукції суттєво відрізняються. Зокрема, собівартість виробництва свинини зросла лише у 1,8 рази, в той час як для виробництва плодів цей показник зріс майже в 9 разів. Пояснення вказаних явищ звичайно лежить у структурі самої собівартості. Що більш детально буде розглянуто в подальших наукових дослідженнях.

Рослинництво

Тваринництво

Рис. 3 Структура матеріальних витрат на виробництво сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах Сумської області у 2011 році, % [5]

Таблиця 1

Собівартість виробництва одного центнера продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах Сумської області у 2000 – 2011 роках, грн [5]

Зерно (без кукурудзи)	22,61	36,78	55,55	72,75	112,11	115,38	в 5 разів
Цукрові буряки (фабричні)	10,37	16,6	18,63	20,59	38,12	29,23	в 2,8 разів
Насіння соняшнику	32,96	68,6	99,56	130,96	176,14	169,99	в 5 разів
Картопля	51,84	39,98	72,99	87,12	170,36	139,84	в 2,6 разів
Овочі відкритого ґрунту	22,65	57,27	44,65	69,05	130,54	106,9	в 4,7 разів
Плоди	26,83	29,45	95,81	116,74	159,19	210,69	в 7,8 разів
Приріст худоби та птиці на вирощуванні, відгодівлі та нагулі							
ВРХ	474,95	744,88	1117,42	1293,63	1435,6	1809,84	в 3,8 разів
свиней	763,91	850,5	1081,14	1125,9	1335,89	1429,33	в 1,8 разів
овець	571,43	1656,79	1384	1757,38	1719,26	2028,46	в 3,5 разів
птиці	646,34	687,73	1054,86	1409,9	1259,39	1683,03	в 2,6 разів
Молоко та молочні продукти	47,65	79,46	126,51	137,94	191,02	223,16	в 4,6 разів
Яйця курячі (1000 шт)	154,75	188,8	365,03	303,64	372,4	371,68	в 2,4 разів
Вовна (у фізичній вазі)							

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, дослідження показали,

що собівартість є однією з ключових категорій сучасного сільськогосподарського виробництва. Така важливість пов'язана з витратами на виробництво, що корелюються з ціною продукції на ринку. Відповідно зростання собівартості призводить до зростання ціни і як наслідок до втрати попиту і збитків. Аналіз собівартості в сільсько-

сподарських підприємствах області за останнє десятиріччя показав зміну як в структурі так і в динаміці. В своїх подальших дослідженнях ми спробуємо провести факторний аналіз впливу різних чинників на зміну собівартості, а також подальшу залежність між обсягами споживання та витратами виробництва.

Список використаної літератури

1. Бурик А. Ф. Синтез обліку та планування в аграрних формуваннях / А. Ф. Бурик, О. М. Світовий, Д. В. Дерев'янка // Економіка АПК. – 2007. – № 6. – С. 92–97.
2. Охрименко І.В. Инновационные подходы к измерению затрат и исчислению себестоимости в сельскохозяйственных предприятиях / И.В.Охрименко // Научно-инновационная деятельность в агропромышленном комплексе. – Минск: БГАТУ, 2008. – С. 151-152.
3. Охрименко І.В. Удосконалення методики визначення собівартості / І.В.Охрименко // [Збірник наукових праць ПДАТУ. У трьох томах. Т.3.]. – Кам'янець-Подільський. – 2008. – Вип. 16. – С. 429-431.
4. Світовий О. М. Основні чинники формування виробничих витрат у рослинництві в ринкових умовах / О. М. Світовий // Вісник Сумського НАУ. – 2007. – № 6–7 (26–27). – С. 302–306.
5. Статистичний щорічник Сумської області за 2011 р.: Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Сумській області / за ред. Л.І.Олехнович. – Суми: Головне управління статистики у Сумській області, 2012. – 652 с.
6. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства : навч. посібник. – К. : Центр навч. літ-ри, 2002. – 655 с.

В статье автор рассматривает основные подходы к классификации затрат и сущности категории «себестоимость». Также проведен статистический анализ основных показателей структуры себестоимости и издержек производства сельскохозяйственной продукции в Сумской области.

Ключевые слова: себестоимость, затраты, сельскохозяйственное предприятие, структура себестоимости, животноводство, растениеводство.

In this article the author examines the main approaches to the classification of expenditure and the nature category "cost." Also conducted a statistical analysis of the main indicators of the cost structure and the cost of agricultural production in the Sumy region.

Keywords: cost, agricultural enterprise, cost structure, livestock, crop production.

Дата надходження до редакції: 07.05.2013

Резензент: д.е.н., доцент Славкова О.П.

УДК 338.439.5/52

НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ РОЗВИТКУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

М. О. Лищенко, к.е.н, доцент, Сумський національний аграрний університет

В статті розглянуто основні тенденції розвитку ринку сільськогосподарської продукції, зроблено моніторинг аналізу розвитку ринку сільськогосподарської продукції та порівняльний аналіз аграрного ринку в розрізі областей та з країнами світу. Вказано подальші шляхи розвитку ринку сільськогосподарської продукції.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Прагнення України до інтеграції у світове господарство передбачає реформування всіх сфер народного господарства включно з АПК країни. Занепад сільського господарства не тільки стримує розвиток інших секторів аграрно-продовольчої системи України, а й залишається однією зі сфер найбільшого розміщення і вкладення обмежених господарських ресурсів. Від розвитку агропромислового виробництва залежить продовольча безпека держави, а рівень і якість забезпечення населення продуктами хар-

чування безпосередньо впливають на соціальне становище у суспільстві та здоров'я нації загалом.

У процесі поглиблення економічних реформ перед Україною постає багато завдань, одними з яких є інноваційне оновлення окремих галузей та посилення впливу нашої держави в світі. Цього можна досягти шляхом використання переваг національних галузевої спеціалізації при вивченні особливостей розвитку світогосподарських процесів і при врахуванні зазначеного в господарській політиці держави.